

SLOVENIJA.

List 46.

V petik 8. Rožniga cveta

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo Slovenije.

S tekočim mescom se doverši naročilo na prvo polovico letašnje Slovenije, za to se vljudno povabijo vsi dozdani gg. prijemniki našiga časopisa, kakor tudi drugi prijatli politiskiga razvitja Slovincov, ki bi pristopiti mislili, naj svojo naročbo ob času, narpozneje do konca tega mesca, pri založniku in razpošiljarcu naporedati blagovolijo.

Kmaloboleto preteklo, odkar je Slovenija svoje delo pričela; njena dosadanja namemba in oblika v politiskim in nepolitiskim predelu ostane tudi zanaprej, in kakor si je od perviga lista lanskiga leta do pričjočiga vedno vse Slovence v polni enakosti, kakor eno deblo pred očmi imela, kterimu pa le edino iz krepkiga in čverstiga Jugoslavjanstva oživljajoči sok pritekati zamore, ravno tako bode tudi zanaprej v vsih Slovincih, če prav med več kronskih dežel razdeljenih, čut edinstva in enorodstva buditi in njih pogled na jug obračati si na vso moč prizadevala.

Mnogo veselih poprav v narodnim življenju Slovincov je zamogla že oznaniti v pretečenim letu; ali še je ostalo mnogo in premnogo ran minulosti, ktere bo odkrivati in scasama celiti, še je veliko ptujih zaničvarcov slovenske cene in domačih zaslepljenih častivcov ptujstva, ktere bo zavračali, svariti in podučevati treba; še ni od Cesarja zapovedana enakopravnost vseh narodov pod šezlam njegovim pri nas živa resnica postala.

Posebno pa opomnimo drage domorodce na prihodni, če Bog da, letašnji deželni zbor v Ljubljani, kteri bo, kakor se do zdaj kaže, tudi naše slovenske brate iz Goriškiga in Istrijskiga obsegel. Ravnanje njegovo na tanko popisovati bo sosebna skerb Slovenije.

Polletno plačilo za Slovenijo, če se po pošti dobiva, znese 4 gold., za ene kvatre 2 gold. Ako se pa iz založnice v Ljubljani jemlje, se plača za pol leta 3 gold. in pol, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kr.

Nagovor Drja. žl. Lehmana pri nastopu učiteljskiga urada 1. Junia.

Poklican od visociga ministerstva javniga uka avstrijsko kriminalno pravdo (avstrijske kaznovavne postave) v domorodnim slovenskim jeziku učiti, nastopim dans svoje učiteljsko opravilo.

V terdim zaupanju, de me bote kot rojaka in prijatla sprejeli, štejem tudi na vašo dobrovoljnost ino na vaše prizanašanje.

Če mi v mojih govorih beseda prav ročno iz ust ne pojde; če se morde kakikrat nerazumljivih besed poslužim, če je včasih preveč po dolensko zavijem, ko sim rojen novomeščan, ali če zoper slovnico grešim, Vas prosim premisliti, de je vsak začetik težak, in de je posebno težko v rečeh višjiga znanstva razložno govoriti, vender menim, de se bomo scasama dobro porazumeli ino zaupam de naše skupno prizadevanje brez koristi ne bo.

V ti misli z veselim scream svoje učiteljsvo nastopim in Vas častiti gospodje vse skup serčno pozdravim.

Poprej, ko se predmetov sebi izročeniiga nauka lotim, naj mi bo pripuščeno svojimu kratkimu nagovoru še nekaj besed zastran namembe in važnosti branja v slovenskim jeziku pristaviti. Ustava od narmilostljivšiga Cesarja dodeljena ne govori samo od kronskih dežel, v ktere se cesarstvo v zemljopisnim in politijskim oziru razdeli; temuč tudi od narodov v njih prebivajočih in po §. 5. je vsim narodam zagotovljeno, de imajo sploh enake pravice, zlasti pa nerazžaljivo pravico vživati, svojo narodnost in svoj jezik varovati in omikvati.

Že v ti namembi mora vsakteri, ako mu otes in olikanje naroda na sercu leži spoznati, de je vpeljanje domorodskiga jezika

v javnimu podučanju prvi pogoj, de je tako rekoč podstava napredovanja in prostiga izvijanja v narodnim življenju. Že v tem oziru moramo tedej hvaležno sprejeti kar koli vladarstvo v zvestim izpolnovanju ustavnih pravic, v spoznanje in v podporo narodnosti vkaže in vredeuje; že v tem ogledu moramo torej vstanovitev učiteljskih stolic pravdoznanstva z naukam v domorodnim jeziku s serčnim pohvaljenjem sprejeti.

Nam ki smo v novo dobo stopili je prihranjena sveta dolžnost, k narodnim omikanju po svoji zmožnosti pripomoči; ino če ravno v tem težkim prizadevanju se ne da z enim mahljejem vse napraviti, kar želimo, če po sedajnih razmerah ni mogoče na enkrat doseči, kar je skozi toliko časa minulosti zastalo in zamujeno, moramo saj začeti in boljši prihodnosti pot pripravljati. Naše delo je torej polje, ktero se nam razgrinja, nevtrudljivo obdelavati, na njemu saditi, mladike staviti in cepiti; mi imamo še le podzidje staviti, na kterim se bo če je po božji volji lépo poslopje in stanovaljše narodniga omikanja, scasama napredovaje, izdelalo. V tem ogledu tedej mora vsakteri, ki pravično misli, spoznati in previditi, de se pri šolah začeti mora, ako se hoče občenimu izobraževanju ljudstva resnično v podporo priti.

Mi Slovinci ino zlasti mi Krajnci stojimo z našimi nemškimi sosedami v obertnijški, v teržtvini, slovstvini (literarski) ino v politiski zvezi, nemško slovstvo, nemško olikanje se je tudi v naših slavjanskih deželah razširilo ino mi, kar nas je bolj izučenih, smo se skoraj vse iz nemškiga učili; nemški olikani živelj (element) se je torej tudi pri nas tako vkorenil, de bi blo napčno misliti, de bi se vtegnili ali de bi le želeti blo, taistiga se popolnoma znebiti; ja po današni stopni slovenskiga pismenstva bi se tudi malo pri-

da pokazalo, ako bi hotli nemško na enkrat zapustiti, to ne more biti; ali nasproti tudi to ne more po ustavi biti, de bi se v prihodno pri slovenskim narodu samo nemško olikanje podpiralo; marveč se bo za povzdigo domorodniga jezika skerbeti moglo; zraven njega pa se bo še zmiraj tudi nemški jezik, ker je nam Slovincam zavolj poprej omenjene zveze djansko potrebin, obderžati znal po vodilu: „quot linguas calles tot homines vales.“ — Ako se ljudstvu priložnost da zraven domorodniga tudi drugih jezikov se učiti, se z tem narodnost nikakor ne podkopava, če se le ptuji jezik s kratenjem domačiga toliko ne podpira, de bi se protinaravno za podstavo ljudskiga izobraženja vzela.

Kar posebno ustanovitev omenjenih učiteljskih stolic za pravdoznanstvo v slovenskim jeziku zadeva, bi kdo lahko mislil, de je čudno, zakaj de se poprej, kot se nauk v spodnih šolah ne prenaredi in v tistih za vpeljanje narodoviga jezika bolj ko do zdaj ne skerbi, z znanstvi početi hoče, ki kako poprejšno podučenje terjajo in ki so tako rekoče verhec drevesa, kteriga korenine pa po sedajnim stanu slovenskiga pismenstva le iz ptuje parsti sok dobivati zamorejo; sodil bi marsikteri de ne more nič koristniga iz tega prihajati, če se mladenčami, ki so dozday skoraj le nemškiga se privadili in iz nemške učenosti si svoje vednosti zajemali, tako imenitne pravdne znanstva v slovenskim jeziku učijo, v kterim še nič preddelaniga ni, in de bi torej boljši kazalo, se nemškiga deržati in v tem učiti.

Res je, de olikanje narodniga jezika se mora že v spodnih šolah, v pervim nauku pričeti; res je, de dokler se poprejšno podučenje pogreši, nauk v višjih vednostih potrebne podlage nima, res je tudi, de naš domorodni jezik če ravno že dobro obtesan,

gladek in gibčen vender v nekterih znanstvih prikladnih besed še nima, de je torej treba, jih še le poiskati ino v ljudstvo upeljati.

Visoko ministerstvo je vidama misel vodila, saj v narpotrebniših predmetih pravdoznanstva, ki nar več v razmere praktičniga življenja segajo, pripravljajoči nauk vpeljati, zakaj če se pregledujejo nove naredbe, ki se po ustavi vstanoviti imajo, se hitro kaže, de bo silno treba domorodni jezik tudi vradnim ino sploh vladarskim rečem primeriti, de je torej treba, že zdaj mladost, ktera bo svoj čas v državne službe stopila, za to pripravljati.

Že z vpeljanjem novih srejskih osnov na deželi bo treba v domačem jeziku se obracati; kar se meni narbližje zdi je pa osnovanje javnega ustniga ravnanja v sodniških rečeh, in če morde v civilnimu ravnanju ne bo hitro mogoče, se samo slovenskiga jezika poslužiti, če morde sploh domači jezik se ne bo hitro za vradni jezik čez in čez izrekel; vender bo v kaznovavnim ravnanju kakor hitro se po ustavi zagotavljenno javno in ustno ravnanje z sodnijam priseženih mož vpelja, treba, s tožencam, s pričami ki samo slovensko razumijo, ino priča ljudstva, v njegovim jeziku ravnati, zakaj bistvena podlaga javnosti ravno v tem obstoji, de vsak razumi ino ve, kaj ino kako de se ravna; to se pa ne more doseči, ako bi se pri javnimu ravnanju jezik rabil, kteriga morde le bolj izobraženi razumijo, ljudstvo sploh in toženc pa ne. Tožencov zagovornik, državni pravdnik, sodniki in priseženi možje bojo torej kaznovavno postavno ino tam odločene zapopadke v slovenskim jeziku dobro razumeti, zlasti pa oba zagovornika in sodnice predsednik prav razločno in omikano govoriti mogli.

To je tudi narberžeje visoko ministerstvo pri sklepu zastran omenjenih učiteljskih stolice previdilo, ino torej mislim, de le v namenu visokiga vladarstva in v blagor domovine ravnamo, če se vzajemno trudime nam izročeno opravilo kar bo moč dopolniti, ino na Vami častiti poslušavci bo, z opaznostjo in prizadevanjem si pravila kaznovavne pravde, ktero Vam bom razlagal ino postavno odločbo dobro prisvojiti; zlasti pa na slovenske besede in ozname, ktere bomo pri posameznih zapopadkih v kaznovavni pravdi rabili dobro paziti ino si jih terdno vtisniti, zakaj vsako znanstvo potrebuje svoje lastne terminologie, posebno pa pri pozitivnih postavah je neogibljivo, se terdno postavnih besed ino z njimi zvezanih zapopadkov deržati. Poslednič pa, dokler postave, ki se še le zdaj v domorodni jezik prestavljajo, natisnjene niso, ste vi častiti gospodje nar bolj v priložnosti, svoje znanje med ljudstvom razširiti ino tako k namenu olikanja v pravnih rečeh pripomoči.

Dajmo torej vsak po svoje si prizadeti in viditi bomo, kako lepo terta od nas vsajena se bo obnesla, ino od leta do leta slajše kaplice bo dala.

S tem sklenem svoj vvodni govor ino se vnovič perporočim vaši dobrovoljni prijaznosti.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana 7. Junija. Včeraj se je pričakoval prihod generala Radeckiga; ali kakor Dunajske novine povedo, se je slavni vitez od Mestre nazaj v Verono in Milan podal.

* Načert deželne ustave za Krajnsko vojvodstvo, za goriško-gradiškansko ter istrijansko grofnijo, je, kakor zvemo, že na c. k. ilirsko deželno pogalavarstvo prišel, ktero ga bo posebni komisii v presojo izročilo. Deželni zbor, ki bo v Ljubljani se shajal, obstoji po tem načertu iz 60 poslancov, 20 jih volijo tisti,

ki narveči davke odrajujejo, 20 jih izbirajo meščani, 20 pa deželne občine.

Temu načertu je priložena tudi prošnja goriškiga magistrata za posebno kronska deželo. Omenjena komisija bo torej tudi svoje mnenje izreči mogla, ali je zedinjenje Goričanov in Istrijanov z Krajnci dobro ali ne. Upamo, de če teh mož tudi ljubezen do slovenstva vodila ne bo, bodo saj materialno korist pred očmi imeli. —

Častitljivimu društvu slovenskimu v Ljubljani.

Iz tujih krajev domu pridši zvem po današnjim spoštovanim dopisu našiga častitiga gosp. vodja Dr. Bleiweisa, de se mi je čast prigodila, pri zadnji volitvi noviga odbora zopet za odbornika zvoljenimu biti. Kolikor bom domovini in družbi zmiraj z veseljem služil, toliko mi je žal, de posebnim delam odbora se pridružiti mi zdaj mnogi opravi ne pripustijo, in de torej častniga poklica prevzeti ne morem. Iz serca se zahvalim za meni dokazano zaupanje, čast pak odbornika odložim in zgol ostanem zvesti tovarš družtva.

V Ljubljani 5. dan Rožnika 1849.

Dr. Janez Bučar.

Novice pišejo: Te dni smo od nekiga tako imenovaniga zamaknjeniga dekleta na Gori v Ribniškim kantonu take reči slisali, de — če je to vse res, kar ljudje od tega dekleta po svetu trosijo — je ona ali zares bolna ali pa je goljufica, našuntana od kakiga sleparja ali sleparice. Na nobeno vižo bi se ne smele očitno te komedije terpeti, če ravno to, kar deklet vganja, iz bolezni izvira, ker s takim napenjanjem čutilnic (der Nerven) pričo radovednih ljudi se bolezen sama še le pohujša, in tudi za pričijoče preobčutljive gledavce brez škode ni. Skušnja kaže, de večidel vse te komedije jenjajo, če gledavcov ni! Ne delajmo tedej iz tacih reči čudežev, ki so ali zares bolezni ali goljufija!

Naj že gosposka to reč pregleda in svoj urad izpolni. —

Razmere prebivavcov teržaškiga okrožja proti mestu. Meje cele terzasko okrajne obsežejo mesto Terst in pa mnoge vasi, pristave in posamezne hiše. Mesto nima lastne ograje temuč se razgubi s svojimi končnimi ulicami v polsko okrajno, katero svoje okrožje (territorio) imenuje. Leto okrožje, je, ni še dolgo, globoko doli v ravnino sedajniga noviga mesta in morskih bregov, segalo, pa cveteče tergovstvo in blagovitost je mestne hiše in ulice zmirej dalej razširilo. Vonder še poljsko okrožje Tersta iz 23 katastralnih, tedaj posebno omejašenik sosesk obstoji, v katerih se posebno v daljini od mesta, tudi mnoge važne vasi, znajdejo, kakor Opčna, Prosek, Sveti Križ, Sveti Jerni, Bazovica, Škeden, in druge. Cela okrajna, namreč mesto in svoje okrožje, je en sam politiški kanton (kotor), kateriga mestna gosposka al magistrat vlada. Timu magistratu je bil pred nekimi letmi, v zadevah gospodarstva s kantonskim premoženjam, posvetovavni odbor perdružen. Namesto odbora je v pretečenim letu neka srejska komisija (commissione municipale) nastopila, katero je pa v kratkim zopet novi posvetovavni odbor (consiglio municipale) pregnal.

Mesto in okrožje plačujeta, to se ve de vsaki posestnik al vsaka oseba po primeri svojiga premoženja, enake davke, obadva po enaki poti v srejsko denarnico dokladata. Tedaj jim tudi enake pravice, enake koristi v zadevi srejskih naprav gredo, kar se pa v okrožju ne vidi, zakaj prebivavce okrožja je mesto v posebne in odvisne razmere postavilo. To se v sledečih zadevah zasledi.

1. Do leta 1843 so imele tiste 23 sosesk svoje lastne v soseski izvoljene župane in njih pomagavce; ti so bili ne li pomočniki politiške gosposke ali magistrata, vživaje za njih opravila in pota nekoliko pičliga plačila (po 36 zlatih), bili so tudi namestniki in be-

sedniki svojih sosesk, in ker prostovoljno od sosedov izvoljeni, zavupni možje. Konec leta 1843 je pa magistrat svojoglavno, soseskam okrožja, jih od mesta čisto odvisne storiti, svoje župane ter svoje namestnike in besednike vzel, in sedem srejskih opravnikov (agenti comunali) iz med oficirjev teritorialne straže postavil, in vsakimu iz med njih po tri do štiri sosesk odločil. Le okrožje, vsakimu tih sedem opravnikov odločeno se je soseska (comune) imenovalo, poprejšnjim soseskam pa so clo ime vzeli in jih le ulice al kontrade imenovali. Večji del tih opravnikov je prebival ne v svoji soseski in med ljudstvom temuč v mestu, večji del njih ni razumel jezika ljudstva, in kdor iz med prebivavcov okrožja je kaj z opravnikom opraviti imel ga je moral spremljen od prijatla ali najetiga ki taljansko ume, po tergovskih pisarnicah, po kavarnicah, kazinah in drugod iskati, in dostikrat brez kaj opraviti, domu verniti se. Nezadovoljnost prebivavcov okrožja o taki napravi, je bila čedalje večja, in v pretečenim letu, kader se je že tudi prostimu človeku krivice in tisanja preveč zdelo, na tak visoko stopnjo prišla, de so tisti ljudstvu nasiljeni opravniki sami odstopili. Pa kaj? magistrat vonder ni soseskam svoje župane nazaj dal; temuč bili so namesto odstopljenih opravnikov postavljeni iz med oficirjev okrožne straže odborniki za občno varnost okrožja (Deputazione per la sicurreza pubblica per le contrade esterne). Ta naprava je se hujsa in nevkretnejša od poprejsne. Odborniki občne varnosti tudi ne žive med ljudstvom, ne govore ali clo nič al komaj kaj maliga jezika prebivavcov okrožja, niso družiga kot hlapci magistrata po popolnim gospodovanju nad okrožjam hrepenečiniga, in prebivavci nkrožja v njih družiga ne vidijo, kakor to, kar so bili nekdanji hlapci al beriči gruntnih gosposk. Prebivavci okrožja niso bili podložniki, magistrat ni bil njih gruntna gosposka, in vonder nih obstan je hujsi, kakor je bil nekdanjih grajšinskih podložnikov. Grajšine so res de svoje hlapce v mnogih opravilah v soseske pošiljale, pa župane, namestnike in besednike sosesk jim niso nigdar vzele.

2. Drugo zanemarjenje prebivavcov okrožja od strani magistrata je, de se ta le zgol po taljansko vravna, vse svoje opravila le v taljanskimu jeziku oskerbljuje, le zgol taljansko živetje podperati si prizadeva, kar narodnosti in svetim, ker perrojenim pravicam prebivavcov okrožja, hudo nevarnost pripravja. V posvetovavni odbor (consiglio municipale) so res de tudi nekteri odborniki iz okrožja dopušeni, pa njih število ne stoji v primeri, in ker taljanskiga jezika zadosti zmožni niso, ne zamorejo kaj dostojniga v prid in korist okrožja opraviti. Dokler so župani bili, so bile vonder okrožju zapovedi in postave v slovenskimu jeziku razglasene alj saj županam v tim razumevnim jeziku pri gosposki razložene in ljudstvu po njih oznanjene. Zdaj pa, in obdobi državne svobodnosti in ustavne enakopravnosti, zdaj je vse to jenjalo. Pravdni minister Somaruga je zastran vpotrebovanja slovenskiga jezika v uradniških opravilah s svojem ukazom od 26. mesca Junja 1848 br. 1258 vikši sodnji (Apelaciji) v Celovcu zapovedal, vsim sodniškim gosposkam pod mARBURSKO in celjsko kresijo ukazati, de morajo vsaki uradniški spisik, kateri bi ljudem kot spričovanje (dokument) služil, ako se terja, v slovenskim jeziku spisati, in tudi odpise, če so ravno kakor doslej po nemško narejeni, v slovenskim jeziku, ako prijemniki tako imeti hočejo, oznaniti. Ta ministerski ukaz je vikši sodnija tudi spolnila. Zakaj se pa s Slovencam jadranskiga primorja in posebno teržaškiga okrožja drugač ravna? Zato ker teržaška mestna gosposka Slovensino popolnoma zatreti hoče. Po nekimu od ministerstva Doblhoff zadoblenimu ukazu ima le taljanski jezik, opravljeni jezik cele teržaške okrajne biti, in

s tem je tedaj vsaki drugi ter tudi slovenski jezik, kateriga samiga prebivavci okrožja, njih 25 tavnent duš, umejo, izključen in zaveržen. Ta ministerski ukaz je tista slavna municipalna komesija od ministra Doblhoff zalezila, katera je tudi na skrivnim tak na sardinsko floto ozirala se, očitno pa državni zbor mesca Oktobra slavila in ga sveti zbor (santo parlamento) imenovala. Za koga tedaj teržaškemu okrožju tisti izrek ministra notrajnih zadev od 18. Decembra 1848, de hoče slavjanski narod od Dalmacije do Soče, ter tudi njegove pravice zavetovati? V učilnicah okrožja, je res de, po zapovedi poprejšniga deželiskiga poglavarja, sedajniga ministra, slovenski jezik vpeljan; pa kaj, de vse sredstva vpotrebujejo zopet pregnati ga, in ako bi tudi ostal, kaj bo pomagal prebivavcu okrožja, če mu je nemogočno v državnim in srenjskim življenju rabiti ga? V zgol taljanski preturi (sodnici) kakor jo za okrožje vpeljati mislijo, ne bo očitno in javno sodništvo slovenskimu prebivavcu okrožja nič pomagalo, marveč škodovalo, ker bo le njega taljanski nasprotnik moč in krepost jezika imel, prisežnike na svojo stran napeljati. Z nasiljenim gosposkim opravilnikom že zdaj razumno govoriti ne zamore, kmalo tudi per gosposki, katera si prizadeva vse slovensko živetje zatreči, ne bo kaj drugač ko s tolmačarjem, govoriti zamogel. S tem, de se vse postave in zapovedi okrožja le v taljanskim jeziku oglasujejo, in de slovenski jezik iz svoje uradnije popolno zatreči iše, hoče magistrat prebivavce okrožja persiliti, taljanskiga jezika po učilnicah učiti se, svoj materni jezik opustiti, in ga k večim le med tesnim stenami svoje družine ograditi; in ker se to, kakor jezeroletna skušna kaže vonder doseči dalo ne bo, magistrat prebivavca okrožja, kakor nalaš, v nevarnost vpelja, de bo zavoljo nevednost zapovedaniga al prepovedaniga večkrat kaznovan; persili ga tudi neusmileno, de mora vsaki taljanski sostavk s svojim zadnim vinarjem plačevati. In take naključbe se zdaj, bolj ko nigdar poprej, izpeljujejo, zdaj obdobi ustavne svobodnosti, in enakopravnosti vsih narodov!

Dokaz tih slovenskimu okrožju teržaškiga mesta protivnih in narodnost zatiravših razmer se opira na resnične okoljšine. Ali bodo mar zmirej enake ostale? Ali si bo 25 jezetrov prebivavcov okrožja, spoznavši svoje ustavne pravice, svobodnosti in enakopravnosti, prizadevalo po postavni poti pomagati si, ali pa se bojo nemarno spavši vsim protivnim prizadevanjem pohlevno podvergli? Kogar verige ne tiše, zasluži jetnik ostati. (Slav. Rod.)

Hervaska in slavonska dežela.

Jugoslavjanskimu nemškemu časopisu se piše iz Oseka (26. maja). Naš ban je s svojo armado že globoko v Sremu (Sirmien). Kako de se bo zdaj napredovalo in delalo, kako se bo šlo čez Donavo, kako se bo zoper Temesvar, Arad in Segedin ravnalo, to nam bodo vaše novine povedale. — Odkar je tukaj stan obsede minul in civilna oblast vpeljana, se pravda zoper Madjarone zopet hitreje nadaljuje, ker jih zdaj nekteri visoki vojaki ne zagovarjajo. Vojašnja v Baranii se terdno derži. Pečuh (Fünfkirchen) ima major Brota s Banalisti in ako tu in tam kaki madjarski honved ali brambovec prišari, jih razpodi koj izverstni bataljon srezhanov pod Karolijam. Ni davno so se mu Partnerji zoperstavili in ga v svojo vas niso pustili, tode so bili koj s štuki potolaženi. Tudi se govori, de je 4 vasi zažganih, vender se ne ve, ali od njega, ali od Madjarov samih, ki so med seboj v prepiru. — Odkar je ban odšel, zopet v gornim mestu, ktero rado z Madjari potegne, nekteri ljudje glave skupej vtikvajo, kar nekoliko nepokoja dela narodni stranki. Ravno tako so se lani vedli ti madjaroni, in vselej je za nase kaka nadloga vstala, ki je

celo Slavonijo zadela. Ravno tako se v Oseku tudi to težko sliši, de se košutovska stranka plemenitašev zdaj tu in tam skrivoma zbira, brez de bi se od njih ravnanja kaj zvedlo, dokler njih naklepi že izpeljani niso. De bi le gosposke na njih zvižace dobro pazile. Ako bode general Neustädter ojstro in krepko se obnašal, smo brez vse nevarnosti. Toliko več nas pa skerbi banova armada, ktera bo imela opraviti s Percelam, Bemam („Presse“ pravi, de se je Bem v Erdelj nad Ruše vernil. Vred.) in sicer s redovno vojašnjo. —

V Zagrebu se močno boje, de bi Madjari čez Dravo ne prederli.

V hervaski vojaški meji neki general Draškovič podpise zbira za neko izrečenje graničarjev, de si nikakoršniga poboljšanja stanu ne žele; zoper to ravnanje so bivši graničarski poslanci na Zagrebškim zboru Jelačiću protest poslali.

Tiskarske postave, ktera je v Zagrebu toliko hrupa storila in kanoniku Mojzesu ki jo je stuhtal, clo mačjo muziko pripravila, ni hotel opravljavajoči odbor županije razglasiti, marveč jo pusti popraviti, in pošlje popravljenno banu, de jo poterdi.

V Zagrebu 5. Junija. Predučeranjem je prišel peti bataljon Slunjanov, ki je pa že danas odšel na Dravo, de podkrepi ondoto vojsko. Kakor nam potniki iz vojvodine serbske povedo, je že banova armada večidel čez Donavo šla. V Kamenici de je kolera, in jih po 30 na dan vmre. Siromakov, ki so vtekli, je premnogo tako de ima vsaka hiša po Sremu od 8—10 duš pod streho in jih preživi. Sam Bog ve, koliko časa bo to terpelo. Ravno tako so serbski siromaki mesta po Serbii (knežovini) napolnili. V celim cesarstvu ga ni naroda, ki bi bil toliko preterpel, kakor naši revni bratje Serbi.

Včeraj je prišel iz Dunaja Dr. Ljudevit Gaj. — Ban je mende vkazal, naj se mobilna narodna straža porazdeli med regularno vojašnjo.

Škof Haulik se je na Dunaj podal.

Iz Pančeva zvemo, pravijo Serbske Novine, de se tam zlo nabira in množi madjarska vojašnja. (Slav. Jug.)

Serbska vojvodina.

V Zemunu (Zemlin) 28. maja. Včerej o pol dveh po poldne je prišel k nam iznenađa ban Jelačić. Spremljata ga njegov narmajši brat in zvesti adjutant, major Gaja Rodić, Serb. Berž čez 10 minut gre ban, z generalam Majerhoferjem, k starim svojim prijatlu, sivolascu patrijarhu Jožefu na obed. Sprijetje, poljubovanje in objemanje teh dveh starih prijatlov me je močno ganilo. Bomo vidili nasledke tega snida. — Ban je zdrav. Vojskiné težave ga niso kar nič postarale, meni se zdi, de je še bolj mlad in bel, kakor je bil vlani v Karlovcih in v Karlovcu.

(B. S. N.)

— Serbske Beogradske novine pišejo: Po narnoviših verjetnih novicah iz Bukarešta marsira od ondod danas (31. maja) general Liders z 64,000 vojske ruske za Erdelj (Sedmograško).

To je brez vse dvombe. Na mesto te vojske (armade) ki iz Valahie stopi, pride v Valahio druga iz Moldavie, in tje zopet druga iz Rusije. General Liders je do zdaj bil neposredno pod poveljem ruskiga vojniškiga ministerstva, zdaj pa je podložen knezu Paskeviču, glavno komandirajočimu nad celo pomagavno rusko armado v Austrii.

Napredak piše, de je 31. maja skozi Zemun ruski kurir k banu šel; kakor se v Zemunu pripoveduje, de je poslan od tiste armade, ktero je ruski car v Banat poslal, in ki je mende že blizo Oršave.

„Vestnik“ oznani, de so Madjari iz šajkaškiga bataljona odšli v Varadin. To so stvorili za to, ker imajo Serbi v bataljonu pri-

pravno položenje in junaško serce, in ker se vojska naša dan na dan na tisuče množi.

— General Todorovič je penzioniran.

Austrijanska dežela.

„Presse“ da na znanje, de se je grof Stadion že nekoliko svojiga uradniga dela poprijel in de je v Badenu z novoizvoljenim deželnim opravnikom na Ogerskim, Geringerjem, se več časa pogovarjal.

Dunaj 4. Junija. Nj. Veličanstvo Cesar je z narvikšim lastnoročnim pismam 2. Junija poljniga podmarsala barona Kordona na njegovo, na bolehnost opirano prošnjo, službe vojniškiga ministra oprostil, in je dozdajniga deželniga in vojaškiga poglavarja v Terstu in primorju, poljniga podmarsala grofa Gyulaya vojniškiga ministra imenovati blagovolil.

(W. Z.)

V Graških novinah je bilo pisano, de je general Velden pri prijeti novici, de so Madjari Budimsko terdnjavo v roke dobili, rekel: „jez si vmijem roke pri tem,“ de je namreč samo na povelje ministra Kordona in proti volji Veldena v Budimu bila posadka pušena. Dunajske novine prineso zdaj uradni sotavek, de to ni verjetno, rekoč, de sicer vojniško ministerstvo za pomnoženje in preskerbljenje vojakov ne utegama skerbi, de se pa v znotranje peljanje vojske ne vtikva. —

Ogerska dežela.

Dunajske Novine popravijo poprejšno izvestovanje od obnašanja Madjarov pri pridobitvi Budimske terdnjave in povedo, de so samo trije graničarji od nekiga madjarskiga brez vikši oblasti vstreljeni bili. —

Z početkam t. m. je prišlo v mesto Prešporek 17,000 Rusov. —

General Clam je izvoljen za komandirajočiga generala na Erdeljskim. —

Grof Paskevič Erivanski, knez Varšavski, poljni maršal in komandant en chef ruske armade ima prihodni teden k armadi na Ogerskim priti in je v Varšavi razglas izdal na prebivavce ogerske dežele, v kterim pravi:

„Ruska armada stopi na vašo deželo ne kot sovražnik, ona pride na klic vašiga kralja. Ako jo sprejmete kot sovražnike, bote sami občutili nasledke tolike prederznosti.“ —

„Beogradske Novine“ pišejo: Od Oršave 29. maja. Narnoviši pisma iz Bukarešta nam povedo, de je ruski Feldjeger prinesel generalu Lidersu povelje Nikolaja, de naj s celo vojašnjo na Sibir in Brašovo vdari. Pojuternjim se vzdignejo. Austrijanski vojaki, ki so v Valahii, so dobili povelje, postaviti se na granice banata pri Smlavi. V Erdelju bo komandiral sam Liders. —

Na Ogerskim se kolera zlo širi in sicer na raznih krajih, tudi v Banatu se je že pokazala. —

Ptuje dežele.

Nemška. Ostanek frankobrodskiga zbora je sklenil se v Stuttgart na Virtembersko preseliti. V Badenu in na Porenskim Bavarskim gospodarijo še provizorne republikanske vlade. —

Prusko vladarstvo tirja od nadvojvoda Jona, de bi berž ko berž odstopil, kar pa nadvojvoda neče.

Laška. C. k. general d'Aspre je 25. maja v Florence z Austrijani prišel, ter je zapovedal, de morajo vsi orožje vojakam izročiti.

Rimljani so Neapolitance pri mestu Veletri tako nabili, de so se ti zopet na Neapolitanske tla vmaknili. Od Španjolcov se tam tudi nič ne sliši; obnašanje Francozov je pa tako dvomljivo, de nihče prav ne ve, komu de so pomagat prišli.

Pred Austrijani (pod generalam Wimpfen) se Rimljani nar bolj tresejo.

Nasim vojakam, kterim je bil svitli cesar iz Varšave vkazal, se na Nemško podati, je prišlo zdaj nasprotno povelje, ter ne bodo austrijanske meje prestopili. —

Francoska. Pervi postavodajni zbor je svoje seje mirno pričel in razne odbore postavil. Novo ministerstvo se ni sestavljeno.

Nepolitiški del.

Misli o sprehodu.

Undan sim proti Dobrovi setal. Stezica me pelje med zelenimi travniki. Trije meščani gredo za menoj. Solnce se je bližalo zatonu; prijetna sapa večera, in krasna, s cvetjem venčana planica mi z veseljem serce navdaja. Počasi se naprej pomikam, to in uno razmišljevaje. De me kdo nasleduje, sim raztresen bil pozabil, ali pogovori zad idočih me vzdramijo iz mojih sanj. Pa kako nemilo! Kakošne besede, oče nebeški! sim tu zaslišal! Človek bi se kaj rekel, tako sim čul modrovati, pa sej me koj s Slovincem pitajo. Kaj tako deleč smo, sim si mislil, ter pospešim korak. Moja radost je bila proč, lepa narava, od večernih žarjev zlačena, me ni več veselila; temna otožnost mi objema serce. O nesrečni Slovenec! mi posili ubaja. Tako tadaj se ti plačuje zvestoba! To je hvala tvoji neganljivi vernosti! Sej druge pregrehe ni nad teboj. Kdo ti more le trohico krivice očitati? Kdo najmanjšega prestopa tožiti? Kot jasno solnce si čist sleherne hudobije, in serčno smes največjega sovražnika prašati: česar me obdolžiti moreš? Ko se je naše cesarstvo treslo, ko šibek terst na vetru; ko mu je poguba od treh strani sveta naproti zijala; ko je Evropa ob Avstrii že obupovati jela: si ti zvesto stal za stari tron, nepremakljivo, kot terda skala, ko večno zidovje orjaških tvojih gor.

Vstali Dunaj, kovarski Frankobrod sta te zastonj vabila, zastonj ti svobodo in vse sreče obetovala; nista omamila vernosti tvoje; Laške polja pričajo tvojo hrabrost, tvoja kerv rudeci Donavske vode. Kjer se koli za cesarja in Avstrio kaj počenja, si deležen dela. Pa vendar si zaničevan, preganjan si v dedovini svoji, ptujec je v njej mogočnej memo tebe. Čertijo te, kjer si Slovenec, kjer se častitega imena ne sramuješ. Ali je greh, slovensko misliti? Ali je hudoba, prirojene, svete pravice tirjati? Ali je nepošteno, za domovje truditi se, za drage svoje brate znoj liti? Britko je, de ptujec, ki je gostomilo pod slovensko streho vzet, slovensko djanje obrekuje; ali koliko huje peče, de rojaki naši, z nami ene matere sinovi, bratov prizadetja podverajo, in vlastno osereče s strupenim zobom tergajo. Povsod sicer je rodoljubje v časti, povsod se čišla domovinska ljubezen. Nezvesti Madjar svojega Košuta, kjer mu rodoljub velja, obožava; Nemec se za frankobrodke svoje namestnike kervavo bije; le pri nas se domače misliti ne spoštuje, le pri nas je rodoljubje brez cene. Slovenec biti je toliko, kakor puntar ali morivec; primek Slovenca je znamu enak, ki se je njega dni tatovom vžigal.

O slepote, o samogoltnosti človeške! Tako sim premišljeval, in žalost moja se še bolj narasča. Siloma odgnati otožne misli, v cvetečo naravo pogled obrnem. Živa zelenjad se mi smeja naprot; pa moja žalost se ne ogne. Lejte, sim si mislil, našo zemljo pomlad krasi, ali narod naš še zdihuje v stari zimi. Sicer smo vidili zorjo lepših dni, ali burja še ni potihnula, staro ledovje se še ni otajalo, pomladne toplote še malo, malo čutimo. O kdaj se napoči blagi čas, ko bo lipa prosto verbove vzdigovala, veje brez overe širila? Ko gerlice slovenske ne bo iz domačih logov viharji hrup plašil? Ko slovensko misliti ne bo več sramotno? Tu mi pride neki kmet naproti. Čvrste postave je bil, pa krotkega lica, iz oči mu brihtnost sije. Memogrede mi prijazno dober večer voši. Nevede se obrnem za njim, serce se mi zlaži. Glej! si mislim, takošen je Slovenec! Nasilje ga še ni vdušilo. Še mu snuje v sercu tisti pogum, ki mu je o časih Samota zmago nakljanjal. Še mu krepki ude tista moč, ktero je nekda nevarni Turk občutil. Ozri se po narodih okoli! Kteri je čvrstejši, kteri bistrejšega uma, ali vekše serčnosti? Take dušne in telesne moči niso brez visoke namembe dane. Zravno glej okoli in okoli junaške brate, ki mu zveste podavajo desnice, in z njim eno pot v sreči in nesreči pojdejo.

Od Donave in Labe, od Tater in Velebita done prijateljski glasovi. De, slaja prihodnost pride, priti mora; zmagala boš, Slovenija, še bodo tvoji sinovi srečni in slavni! Veselo sim se zdaj proti domu obrnil, sladki up mi čelo spet razjasni. Podgorski.

Knjiga splošnih državljanskih postav.

§. 403.

Kdor ptujo premakljivo reč neogibljuje zgube ali uničenja otme, ima pravico od vlast-

nika, ki jo nazaj terja, povračilo svojih stroškov in primerno plačilo naj več po deset od sto terjati.

Četerto poglavje.

Od pridobljenja lastnine z prirastjo.

§. 404.

Prirastlina se vse imenuje kar iz kake reči pride, ali se na novo z taisto združi, brez de bi lastniku od koga družiga izročeno bilo. Prirast se zgodi po naravi, po umetnosti, ali po obeh skup.

§. 405.

Naravni sad zemlje, to je taki vžitki kature obrodil brez de bi obdelana bila, kakor: zelša, gobe in enako, prirastejo lastniku zemlje kakor vsi vžitki, ki iz živali pridejo, lastniku živali.

§. 406.

Vlastnik živali, katero ki se po živali drugiga oblodi, ni temu nobeniga plačila dolžan, če izgovorjeno ni bilo.

§. 407.

Če se v sredi kake vode otok naredi, imajo lastniki zemljiš poleg taistiga na obeh bregih ležečih, izločno pravico, si narejeni otok v dveh enacij delih usvojiti, ino po meri dolgosti svojih zemljiš med sabo razdeliti. Ako se otok na eni polovici vode naredi ima samo lastnik zemlje bližnišiga brega nanj pravico. Otoki v rekah, ki ladje nosijo, so deržavi prihranjeni.

§. 408.

Ako se samo zavoljo posušenja vode ali zavoljo nje razdeljenja v več vej otoki naredijo, ali zemljiša zatonejo; ostanejo pravice poprejšniga lastnika nezaljene.

§. 409.

Če voda svoje korito zapusti, imajo pred vsimi posestniki zemljiš, kateri zastran noviga teka vode škodo terpijo, pravico, iz zapušeniga korita ali taistiga vrednosti, odškodvanje zadobiti.

§. 410.

Zvunaj primerleja takiga odškodvanja, gre zapušeno korito, kakor je zastran narejeniga otoka zapovedano, mejnim posestnikom brega.

§. 411.

Zemlja katero voda po malim na bregu naplava, tiče lastniku brega.

§. 412.

Če pa moč reke znamenit del zemlje na ptuj breg položi; zgubi poprejšni posestnik le takrat nanj pravico vlasti, ako je v dobi leta ne rabi.

§. 413.

Sleher zemljiški posestnik ima pravico, svoj breg zoper izderanje reke vterditi. Vonder ne sme nihče takih stavb ali nasaj napraviti, ki bi redni tok reke prenaradeti, ali ki bi ladjarstvu, mlinam, ribstvu ali drugim ptujim pravicam škodljive biti zamogle. Sploh se zamorejo podobne naprave le z pripušenjem politiške oblasti storiti.

§. 414.

Kdor ptuje reči zadela; kdor jih z svojimi združi, zmeša ali zlije ne zadobi z tem še nobene pravice na ptujo lastnino.

§. 415.

Ako se take zadelane reči v poprejšni stan nazaj pripraviti; združene, zmesane, ali zlite reči zopet razločiti zamorejo; se vsakimu lastniku svoje nazaj da, ino tistiga komur gre, odškodva. Če postavljenje v poprejšni stan ali razločenje ni mogoče, postane reč občno blago deležnikov; vonder je tistimu, z kogar rečjo je drugi po zadolženju združenje napravil, na zbero dano, ali hoče celo reč proti povračilu zboljšanja obdržati, ali taisto drugimu tudi proti odškodvanju prepustiti. Z deležnikom ki je to zadolžil se ravna po posebnosti njegoviga vestniga ali nevestniga name-na. Če se pa nobeni strani zadolženje pripisati ne more je zbera tistimu prihranjena kogar del je več vreden.

Opomba in popravik.

Pri §. 9. nove tiskarske postave nismo bili opazili, de so nemške besede: von welcher periodisch wenigstens zweimal im Mo-

nate ein Blatt oder Heft ausgegeben wird, tako poslovenjene: „od kteriga perijodično vsaki mesec nar manj eden list ali zvezek izhaja.“ Ako bi se postave s tako opaznostjo poslovenjovale, kakor v tem primerleju, bi gotovo peropisno slovensko izdajanje taistih ne bilo dar Slovincam. Zatorej naj si prestavljavci visoko pomembo svojiga poklica živo pred očmi imajo!

Pismo odperto

Slovenii poslano iz Terbanskiga kantona na Dolenskim. *)

Jest sicer tvoje časpopise ne špogam in jih tudi brat nimam časa, tedai bi jest nevedil, kai ti sploh, kai čes moja osebnost na dan prineses, aku mi ne bil pred enim dnevi en prijatelj tvoje liste Nro. 25 in 33 podal, u katirih pod razdelkam: Avstriansko Cesarstvo — Slovenska dežela — iz Dolenskiga“ popisvaine naidem, — u parvim, koko se je letas u Terbanskim kantonu iz regrutiringa, u drugim, koko z kaznovainam nekatiriga Janez Gregorčiča godilo.

U parvim popisvaino je nekatiri Janes, u drugim ta Janes Gregorčič sam za narednika podpisan. Pa gotovo je, de Gregorčič ne brat ne pisat nezna, de mo bres suataina take izdailive nesramnosti še uglavo nepadejo, in de narednik obedvejev popisvain je eden in tisti, to je prej rečen Janes, meni in več drugim po nega pridelko dobro znan.

Le u varnost vlastne časti nastopim ta neljuben pot očitnosti in radbi takimo, katir sam nasje ne poraita, lepa navadnost in zpodobnost preč meče, molčeč iz pota se ugumil, ako bi previzan bil, de so te pismarije le taki brali, katiri moje uradniške dela in tega gosp. Janeza prov poznajo, sakaj ti so gotovo precej si raitali, de tem pismarijem resničnosti in pravičnosti primankuje, i. t. d.; — al te pismarije so gvisno tudi taki brali, katiri u ti vednosti niso, in si znajo mislit, Bog vej, kai. Tedai je potrebno in sim primoran, tebi, draga Slovenija, se pritožit in te naprositi: Uprasaš tega gosp. pismarja, zakaj se mo tudi čudno to nazdi, de, postavim, Boštainski kanton, Terbanskim u štivilu duž enaki, tudi toljko regrutov, — de Hočevski iz 27960 duž le 73 regrutov, Kropovski is 24320 duž pa 142 regrutov, — Ribenski iz 12299 duž le 34 regrutov, Žitiški iz 10899 duž pa 83 regrutov i. t. d. utalene ima.

Povej mo, Slovenija: Ne pokveke ne gruntarji, koker hoče on vedit, tu je, gruntarji, katiri niso le k videzu gruntarji, — le samo na grunte zadosti mirjoce prepisani, kmetje in uzivaje jih pa drugi, niso u Terbanskim kanton u klasovni list Nro. 2 al 3 utaknjeni. Kai pa gosp. Janes iz svojimi pokvekami reči misli, ne razumim. Aku on fante, že pri poprejšnih asentiringah za popolnoma ne ugodne izveržene misli, tok povej mo še, de je tacih u temo konton nič več, koker 6, u Žitiškim kanton nič več, koker 10, in u drugih kontonih gotovo tudi nekai za popolnoma dobre letas u soldašino poterjenih bilo. Tok to niso nobeue pokveke, — drugih pa po besedah regr. postave od 5. Grudna 1848 §. 12 iz očitnimi (offenbarn), tedaj usakimo videjočimi životnimi pomanklivosti obdanih nikakor nič naprej peljanih bilo ni; — povej mo tudi: Alumntarji al desetasołci se po postavi od 7. velkiga Serpana 1827 št. 21602 §. VI. št. 11. med študente štejejo. Tejm ni tukai drugiga nič, koker pod naprej pisanimi potrebami, le postavno časno izfrajaine pripušeno, in de ta beseda „postavno časno izfrajaine“ vikši Ministerstvo iz svojm raspisam od 2. Sušca t. l. št. 853 glih toko izlaga; — povej mo dalej: De ta konton tudi letas nič več, koker le en primirjan štivilo regrutov dal ni, ne 49 al 53, ampak le 29, — de smo, jest in drugi Komisarji čes regrutovsko razpartejne precej pritozba naprej položili in nov razpart je u deli, de to se je pa, in bi se bilo bres gosp. pismarja nepoklicaniga notermajsaina zgodilo; — in povej mo še slednič: De od 92 tukai časno izfrajanah ni nobeden na asentiranska versta prišel in nebo, in de tedai gosp. Janes mojm, do zdai pridnim in pametnim, mi dragim kontonsenam zastoin proti meni hvala priporoče, sosesk pripomočnike pa zraven u nobena deležnost, pa ne pravično, ne deva.

(Konec sledi.)

*) Pričijoči odgovor podamo po vkažu tiskarske postave, če prav je v jeziku pisan, ki krajnsk imenovati ni. Vred.